

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 213/2018-14

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 5. júna 2018 predbežne prerokoval sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátom JUDr. Tomášom Pukajom, Hviezdoslavovo námestie 1661, Dolný Kubín, pre namietané porušenie čl. 12 Ústavy Slovenskej republiky, základného práva na primerané hmotné zabezpečenie v starobe a pri nespôsobilosti na prácu podľa čl. 39 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom a rozhodnutiami Sociálnej poisťovne, ústredia č. 520 922 0630 0-I z 27. apríla 2015 a č. 520 922 0630 0-II z 27. apríla 2015, rozsudkom Krajského súdu v Žiline č. k. 25 Sd 113/2015-61 z 18. augusta 2016 a rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 So 82/2016 z 30. januára 2018 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť [REDAKOVANÉ] o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažnosťou podľa čl. 127 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) doručenou Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 4. mája 2018 sa

██████████, ██████████ (ďalej len „sťažovateľ“), domáhal vydania nálezu, ktorým by ústavný súd vyslovil porušenie čl. 12 ústavy, základného práva na primerané hmotné zabezpečenie v starobe a pri nespôsobilosti na prácu podľa čl. 39 ods. 1 ústavy a čl. 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom a rozhodnutiami Sociálnej poisťovne, ústredia (ďalej len „Sociálna poisťovňa“) č. 520 922 0630 0-I z 27. apríla 2015 a č. 520 922 0630 0-II z 27. apríla 2015, rozsudkom Krajského súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“) č. k. 25 Sd 113/2015-61 z 18. augusta 2016 a rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 1 So 82/2016 z 30. januára 2018 a ktorým by napadnuté rozhodnutia Sociálnej poisťovne a napadnuté rozsudky všeobecných súdov zrušil a vec vrátil Sociálnej poisťovni na ďalšie konanie.

2. Sťažnosť súvisí s predchádzajúcou sťažnosťou sťažovateľa, ktorú ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 318/2016-17 zo 17. mája 2016 podľa § 25 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) odmietol.

3. Zo sťažnosti a z príloh k nej pripojených vyplýva, že sťažovateľ bol poberateľom výsluhovej dávky z osobitného systému sociálneho poistenia (výsluhového dôchodku) priznanej po skončení služobného pomeru od 1. novembra 2002 rozhodnutím ██████████ ██████████ ██████████ ██████████ č. ██████████ z 19. novembra 2002 v sume ██████████ Sk mesačne. Na základe žiadosti sťažovateľa o priznanie starobného dôchodku od 22. septembra 2007 (keď dovŕšil 55 rokov veku) z 3. decembra 2010 Sociálna poisťovňa *«rozhodnutím I... priznala navrhovateľovi podľa § 65, § 274 a § 82 ods. 2 zákona o sociálnom poistení starobný dôchodok od 22. 09. 2007 v sume 10 951 Sk mesačne a príslušné valorizačné zvýšenia vždy k 1. januáru tak, že od 01. 01. 2010 mu zvýšila starobný dôchodok na 420,80 € mesačne. V odôvodnení tohto rozhodnutia odporkyňa okrem iného uviedla, že navrhovateľ dosiahol nárok na starobný dôchodok dňom 22. 09. 2007, keď získal najmenej 10 rokov dôchodkového poistenia a dovŕšil dôchodkový vek 55 rokov v zmysle § 65 ods. 2 a § 274 zákona o sociálnom poistení*

a § 21 ods. 1 zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 100/1988 Zb.“). K 22. 09. 2007 získal navrhovateľ 14 114 dní (38 rokov a 244 dní) obdobia dôchodkového poistenia. Na výsluhový dôchodok od 01. 11. 2002 mu bola zhodnotená doba od 28. 08. 1974 do 31. 10. 2002 (28 rokov, 2 mesiace a 3 dni). Odporkyňa vypočítala sumu navrhovateľovho starobného dôchodku podľa zákona č. 100/1988 Zb. (9 219 Sk) aj podľa zákona o sociálnom poistení (14 134 Sk), pričom v oboch výpočtoch prihliadala aj na roky služby, ktoré boli zhodnotené na výsluhový dôchodok. Keďže vyššou sumou bola suma podľa zákona o sociálnom poistení, ďalej vychádzala odporkyňa z tejto sumy. Následne s poukazom na čl. 33 Dohovoru odporkyňa takto určenú sumu starobného dôchodku navrhovateľa krátila. Odporkyňa uviedla, že je najskôr potrebné určiť sumu navrhovateľovho starobného dôchodku zodpovedajúcu dobe služby, patriacu ku dňu nároku na výplatu starobného dôchodku, ktorá sa určí ako rozdiel sumy starobného dôchodku určenej s prihliadnutím na dobu výkonu služby a pomernej časti sumy starobného dôchodku za obdobie výkonu služby, ktorá sa určí ako podiel obdobia výkonu služby získaného v osobitnom systéme sociálneho zabezpečenia k celkovému úhrnu dôb poistenia získaného v osobitnom aj vo všeobecnom systéme sociálneho poistenia. Odporkyňa uviedla, že suma starobného dôchodku patriaceho k 22. 09. 2007 (10 306 Sk) je určená ako rozdiel sumy starobného dôchodku 14 134 Sk a sumy starobného dôchodku zodpovedajúcej dobe služby 3 828 Sk. Takto určenú sumu dôchodku odporkyňa zvýšila podľa § 82 ods. 2 zákona o sociálnom poistení o 645 Sk... Rozhodnutím II odporkyňa podľa § 66 ods. 3 a § 82 zákona o sociálnom poistení zvýšila navrhovateľovi starobný dôchodok od 01. 01. 2011 na sumu 449,80 €, ďalej mu priznala každoročné valorizácie postupne vždy od 01.01. tak, že od 01. 01. 2015 mu zvýšila starobný dôchodok na sumu 489,90 €. Toto zvýšenie odôvodnila tým, že ide o zvýšenie za obdobie dôchodkového poistenia získané počas poberania starobného dôchodku. Ďalej uviedla osobné vymeriavacie základy získané navrhovateľom od 22. 09. 2007 do 31. 12. 2010 a príslušný výpočet.». Od 30. decembra 2011 bol sťažovateľ uznaný za invalidného, avšak z dôvodu, že nárok na starobný dôchodok mu vznikol 22. septembra 2007, teda ku dňu vzniku invalidity splnil podmienky nároku na starobný dôchodok, invalidný dôchodok mu Sociálna poisťovňa nepriznala.

4. Proti rozhodnutiam Sociálnej poisťovne podal sťažovateľ opravný prostriedok, ktorým opakovane žiadal, aby mu boli priznané obidva dôchodky, starobný aj invalidný, a aby mu Sociálna poisťovňa vyplácala ten dôchodok, ktorý je vyšší.

5. Krajský súd napadnutým rozsudkom rozhodnutia Sociálnej poisťovne „s poukazom na ust. § 250q ods. 2 O. s. p. ako zákonné“ potvrdil, pričom konštatoval, že „zákon o sociálnom poistení neupravuje možnosť priznania starobného dôchodku, ak nie je splnená podmienky potrebnej doby poistenia“. Podľa názoru krajského súdu „nie je dôvodná námietka navrhovateľa, že starobný dôchodok i výsluhový dôchodok nie sú dávkami sociálneho zabezpečenia za tú istú sociálnu udalosť, ktorou je prežitie zákonom stanoveného dôchodkového veku. Je totiž zrejmé, že práve od okamihu dovŕšenia dôchodkového veku, teda prežitím stanoveného dôchodkového veku, nadobudol výsluhový dôchodok navrhovateľa charakter dávky v starobe tak, ako to má na mysli ustanovenie článku 33 ods. 2 Dohovoru. Odporkyňa správne po zohľadnení doby služby a osobných vymeriavacích základov dosiahnutých počas služby na vznik nároku na dôchodkovú dávku a určenie sumy dôchodkovej dávky podľa všeobecných právnych predpisov o sociálnom poistení určila starobný dôchodok v súlade s článkom 33 ods. 2 Dohovoru č. 128, a to podľa zovšeobecneného právneho názoru Najvyššieho súdu SR uvedeného v rozhodnutiach č. R 55/2011 a R 83/2013 a podľa právneho názoru Najvyššieho súdu SR vyjadreného v rozsudku č. 9 So 138/2011 z 22. 08. 2012. Odporkyňa vo svojej rozhodovacej činnosti je povinná aplikovať Dohovor a to priamo bez potreby osobitného zákona. Odporkyňa o takomto postupe poučil Najvyšší súd SR vo svojich rozhodnutiach (č. 4 So 189/2007 z 29. 05. 2008, 4 So 133/2009 z 07. 12. 2009, 9 So 77/2011 z 30. 05. 2012). Odporkyňa nepochybila, keď výšku starobného dôchodku vymerala tak podľa predpisov účinných do 31. 12. 2003 ako i podľa zákona č. 461/2003 Z. z. a starobný dôchodok priznala v sume odvodenej práve od výpočtu podľa zákona č. 461/2003 Z. z.“.

6. Proti rozsudku krajského súdu sťažovateľ podal odvolanie, v ktorom namietol chýbajúci právny základ krátenia starobného dôchodku pri súbehu s výsluhovým dôchodkom, diskrimináciu oproti tým poistencom, ktorí odvádzali odvody iba do všeobecného systému, nepriznanie invalidného dôchodku v súbehu so starobným

dôchodkom, ako aj odopretie práva na spravodlivý proces v súvislosti s neumožnením prečítania záverečnej reči jeho právnomu zástupcovi na pojednávaní krajského súdu konanom 18. augusta 2016.

7. Najvyšší súd napadnutým rozsudkom rozsudok krajského súdu potvrdil. V odôvodnení svojho rozhodnutia najvyšší súd uviedol, že *„navrhovateľ má pravdu v tom, že zákon ani podzákonný predpis skutočne neupravili presný vzorec, ako sa má príslušný výpočet krátenia starobného dôchodku vykonať. Odporkyňou používaný výpočet je výsledkom súdnej (predovšetkým systematickej a teleologickej) interpretácie ustanovení predovšetkým zákona o sociálnom poistení, zákona č. 100/1988 Zb., zákona č. 328/2002 Z. z., Dohovoru (najmä čl. 33) a Ústavy Slovenskej republiky zo strany Najvyššieho súdu. Nemožno opomínať, že tento výklad je už ustálenou judikatúrou súdov Slovenskej republiky, a tým nadobúda v právnom štáte osobitný význam. Odklon od takéhoto výkladu by bolo možné odôvodniť napríklad relevantnou zmenou dotknutých predpisov, zásadnou zmenou spoločenských vzťahov, vplyvom judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky alebo európskych či medzinárodných súdov, prípadne zjavnou nespravodlivosťou takéhoto výkladu v konkrétnom prejednávacom prípade. Keďže odvolací súd nijaký takýto relevantný argument nezaznamenal, nezostáva mu nič iné, ako rozhodnúť v súlade s takto ustálenou judikatúrou... Nemožno si tiež nevšimnúť, že jedným z hlavných argumentov, ktoré skôr rozhodujúce senáty v obdobných veciach aplikovali, bola snaha o zabránenie diskriminácii bývalých príslušníkov silových zložiek doslovnou aplikáciou zákona (preto súdy trvali na prihliadnutí na dobu služby s príslušným pomerným krátením, čo bolo v prospech dotknutých poistencov), pričom diskrimináciou argumentuje aj navrhovateľ (ktorý však žiada iba prihliadnúť na dobu služby a odmieta krátenie). Konajúci senát má za to, že v prípade, keby odporkyňa po výpočte sumy starobného dôchodku za celé obdobie aktívneho života navrhovateľa nepristúpila ku kráteniu, došlo by naopak k neprimeranému zvýhodneniu navrhovateľa, ktorého doba služby by tak bola zhodnotená na výsluhový dôchodok a v plnej miere aj na starobný dôchodok. Je zjavné, že v súčte súm výsluhového a starobného dôchodku poberá navrhovateľ vyššiu sumu, ako keby mu bol priznaná iba suma tzv. teoretického starobného dôchodku. Hoci aj odvolací súd má za to, že kvôli prehľadnosti a právnej istote by bolo lepšie, keby bol spôsob krátenia starobného dôchodku*

v takýchto prípadoch daný priamo zákonom, na základe vyššie uvedených úvah nepovažuje navrhovateľove námietky voči kráteniu za dôvodné a právny základ postupu odporkyne považuje za dostatočný.“. Vo vzťahu k nepriznaniu invalidného dôchodku sťažovateľovi najvyšší súd poukázal na to, že „táto otázka bola právoplatne vyriešená rozsudkom Najvyššieho súdu sp. zn. I So/68/2014 z 12. 05. 2015. Konajúci senát sa stotožňuje s tam uvedeným odôvodnením. Vo vzťahu k teraz namietanej protiústavnosti kľúčového ustanovenia § 70 ods. 1 zákona o sociálnom poistení odvolací súd preto poukazuje na to, že táto otázka nie je v rámci prieskumu rozhodnutí o priznaní starobného dôchodku relevantná a navyše dotknuté ustanovenie ako protiústavné nevníma.“. Najvyšší súd uznal, že „krajský súd svojím postupom porušil procesné práva navrhovateľa, keď odmietol prihliadnúť na písomné vyjadrenie predložené na nariadenom pojednávaní a odňal slovo právnenému zástupcovi navrhovateľa pri záverečnej reči kvôli tomu, že začal čítať z tohto pripraveného písomného vyjadrenia... Odvolací súd preskúmal argumentáciu navrhovateľa zahrnutú v krajskom súdom odmietnutom písomnom vyjadrení navrhovateľa a má za to, že nebola spôsobilá vyvolať iné rozhodnutie, než potvrdenie rozhodnutí odporkyne. Preto odvolací súd má za to, že toto pochybenie krajského súdu nedosiahlo takú intenzitu, aby bolo možné jeho rozsudok zrušiť podľa ustanovenia § 221 ods. 1 písm. f) O. s. p., nebolo navrhovateľovi odopreté právo na spravodlivý súdny proces a postupom súdu nebola porušená zásada rovnosti účastníkov konania tak, ako to tvrdil v odvolaní navrhovateľ.“. Na základe uvedeného najvyšší súd dospel k záveru, že „odôvodnenie napadnutého rozsudku je dostatočne jasné a obsažné, odvolací súd sa s ním stotožňuje, keď krajský súd v odpovedi na najdôležitejšie právne otázky poukázal na ustálenú judikatúru. Ani odvolací súd pri prieskume rozhodnutí odporkyne a pri zohľadnení argumentácie navrhovateľa nezistil také pochybenia odporkyne, ktoré by boli v neprospech navrhovateľa.“.

8. S uvedenými závermi Sociálnej poisťovne a všeobecných súdov sťažovateľ nesúhlasí a v sťažnosti im opakovane vytýka, že „ohľadne krátenia starobného dôchodku podľa čl. 33 Dohovoru 128... konali nad rámec zákona... V prípade ak by sa mal výsluhový príspevok (dôchodok) považovať za starobný dôchodok, v zákone č. 328/2002 Z. z. by musel zákonodarca taxatívne vymedziť, že výsluhový dôchodok po dosiahnutí dôchodkového veku podľa všeobecných predpisov o sociálnom zabezpečení sa považuje za starobný dôchodok

a splňa kritériá všeobecného starobného dôchodku v súlade s medzinárodným právom. Avšak takáto úprava v predmetom zákone neexistuje. Z uvedeného taxatívne vyplýva, že nárok na výsluhový príspevok (dôchodok nevzniká dosiahnutím dôchodkového veku, teda nevzniká za tú istú sociálnu udalosť (dosiahnutím dôchodkového veku) ako vzniká nárok na starobný dôchodok.“. Podľa názoru sťažovateľa „Sociálna poisťovňa odmieta vyplácať dávky z poistenej udalosti, na ktoré má nárok. Takýmto spôsobom dochádza k diskriminácii sťažovateľa, ktorý prispieval do oboch systémov, ako všeobecného, tak aj osobitného.“. Rovnako, čo sa týka súbehu starobného a invalidného dôchodku, sťažovateľ zastáva názor, že „ak poistenec, resp. jeho zamestnávateľ odvádza odvody do dvoch samostatných typov poistenia, je potom oprávnený poberať dávku, ktorá vznikne pri nároku vzniku poistenej udalosti. Sťažovateľ, resp. jeho zamestnávateľ odvádzal odvody okrem iných aj na starobné poistenie pre prípad vzniku nároku na výplatu dôchodku, tak aj na invalidné poistenie pre prípad vzniku invalidity. Ak u sťažovateľa vznikli obidve udalosti, nie je dôvod, aby mu dávky neboli vyplácané, ak si riadne platil odvody na starobné a invalidné poistenie... V danom prípade je nevyhnutné opätovne prehodnotiť vyplácanie invalidného dôchodku sťažovateľa, aby nedochádzalo k neoprávnenému zadržiavaniu invalidného dôchodku, na ktorý má sťažovateľ zákonný nárok. Konaním Sociálnej poisťovne sťažovateľ stratil všetky benefity, ktoré priznáva zákon invalidným dôchodcom.“. V závere sťažnosti sťažovateľ poukazuje na to, že najvyšší súd uznal jedine to, že mu bolo odopreté právo na spravodlivý súdny proces, keď krajský súd „neumožnil prečítať právnemu zástupcovi záverečnú reč, na ktorú je zákonný nárok, a to bez ohľadu na to, aká je dlhá“, avšak nepovažoval „námietky sťažovateľa voči kráteniu za dôvodné a právny základ postupu Sociálnej poisťovne považuje za dostatočný, čo... nie je správne a spravodlivé... Najvyšší súd Slovenskej republiky ako aj Krajský súd Žilina úplne odignorovali námietky sťažovateľa, využili svoje postavenie, čím bezdôvodne odopreli právo sťažovateľa na zákonné rozhodnutie.“.

II.

9. Podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho

sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd (každý) návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený. Ak ústavný súd navrhovateľa na také nedostatky upozornil, uznesenie sa nemusí odôvodniť.

10. Právomoc ústavného súdu konať a rozhodovať o sťažnostiach fyzických osôb a právnických osôb podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, ktorými namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, je kvalifikovaná princípom subsidiarity, v zmysle ktorého ústavný súd o namietaných zásahoch rozhoduje len v prípade, že je vylúčená právomoc všeobecných súdov, alebo v prípade, že účinky výkonu tejto právomoci všeobecnými súdmi nie sú zlučiteľné so súvisiacou ústavnou úpravou alebo úpravou v príslušnej medzinárodnej zmluve. Zmyslom a účelom princípu subsidiarity je to, že ochrana ústavnosti nie je a ani podľa povahy veci nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale je úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií (III. ÚS 149/04, IV. ÚS 135/05). Zásada subsidiarity reflektuje aj princíp minimalizácie zásahov ústavného súdu do právomoci všeobecných súdov, ktorých rozhodnutia sú v konaní o sťažnosti preskúmané (IV. ÚS 303/04).

11. V súvislosti s tým ústavný súd opakovane judikuje, že pri uplatňovaní tejto právomoci nie je jeho úlohou zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách (napr. I. ÚS 19/02,

I. ÚS 27/04, I. ÚS 74/05). Ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol, alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu len vtedy, ak by ním vyведенé závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (m. m. II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96, I. ÚS 4/00, I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02, II. ÚS 231/04).

12. Správne súdnictvo je primárne prostriedkom ochrany subjektívnych práv adresáta výkonu verejnej správy v jej najrôznejších podobách. Len sekundárne je kritériom poskytovania tejto ochrany zákonnosť verejno-mocenských aktivít verejnej správy. Inými slovami, správne súdnictvo v systéme právneho štátu nemá slúžiť naprávaniu nezákonnosti vo verejnej správe bez akéhokoľvek zreteľa na dopad eventuálne zistenej nezákonnosti na subjektívno-právnu pozíciu dotknutého. Účelom správneho súdnictva nie je náprava nezákonnosti vo verejnej správe, ale účinná ochrana subjektívnych práv fyzickej osoby alebo právnickej osoby, voči ktorej je verejná správa v jednotlivom prípade vykonávaná. Správny súd spravidla nie je súdom skutkovým, ale je súdom, ktorý posudzuje iba právne otázky napadnutého postupu alebo rozhodnutia orgánu verejnej správy (III. ÚS 502/2015, IV. ÚS 596/2012).

13. Článok 46 ods. 2 ústavy zaručuje ústavné právo fyzických osôb a právnických osôb, ktoré obhájiteľným spôsobom tvrdia, že boli na svojich právach ukrátené rozhodnutím orgánu verejnej správy, obrátiť sa na súd, aby preskúmal zákonnosť takéhoto rozhodnutia, ak zákon neustanoví inak, pričom z právomoci súdu nesmie byť vylúčené preskúmanie rozhodnutí týkajúcich sa základných práv a slobôd. Obhájiteľnosť tvrdenia v danom prípade znamená, že vzhľadom na právnu úpravu a na okolnosti prípadu bolo konkrétne rozhodnutie orgánu verejnej správy spôsobilé zasiahnuť do práv alebo právom chránených záujmov fyzických osôb alebo právnických osôb, ktoré tvrdia, že boli rozhodnutím orgánu verejnej

správy dotknuté. V tomto rozsahu (pokiaľ ide o garantovanie práva na prístup k súdu) predstavuje ustanovenie čl. 46 ods. 2 ústavy *lex specialis* vo vzťahu k všeobecnejšiemu ustanoveniu čl. 46 ods. 1 ústavy. Aj v prípadoch, keď právo na prístup k súdu účastníka súdneho konania má svoj ústavný základ v čl. 46 ods. 2 ústavy, je súd konajúci vo veci viazaný princípmi spravodlivého súdneho konania vyplývajúcimi z čl. 46 ods. 1 ústavy. Obsah základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy nespočíva iba v oprávnení každého domáhať sa ochrany svojich práv na súde. Zahŕňa taktiež právo na určitú kvalitu súdneho konania definovanú procesnými garanciami spravodlivého súdneho konania, ako sú požiadavky rešpektovania zásad kontradiktórnosti alebo rovnosti zbraní, či právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, ktorá má byť v konkrétnom prípade poskytnutá. Zásada spravodlivosti obsiahnutá v práve na spravodlivé súdne konanie, ktoré vyplýva z čl. 46 ods. 1 ústavy, totiž vyžaduje, aby súdy založili svoje rozhodnutia na dostatočných a právne relevantných dôvodoch zodpovedajúcich konkrétnym okolnostiam prerokúvanej veci (m. m. III. ÚS 305/08).

14. Hospodárske, sociálne a kultúrne práva a slobody „sú právami druhej generácie, ktorých podoba a obsah v podstatnej miere závisí od ekonomických a hospodárskych možností štátu“ (PL. ÚS 19/08) a je pre ne podstatné to, že sa ich podľa čl. 51 ods. 1 ústavy možno „domáhať... len v medziach zákonov, ktoré tieto ustanovenia vykonávajú“, teda len v rozsahu vyvoditeľnom z citovanej ústavnej výhrady, prostredníctvom ktorej ústava poskytuje zákonodarcovi nepochybne väčší priestor (v porovnaní s inými skupinami základných práv a slobôd) pre voľnú úvahu (uváženie) na účely určenia, v akom rozsahu, kvalite a za akých podmienok ich bude garantovať.

15. Čo sa týka rozsahu základných práv garantovaných v čl. 39 ods. 1 ústavy, je potrebné uviesť, že ústavodarca v čl. 39 ods. 3 ústavy poskytol zákonodarcovi pomerne široký priestor na úvahu, aký vecný a osobný rozsah sociálneho systému pri zabezpečení sociálnych udalostí, do ktorých sa dostanú fyzické osoby, vytvorí; pritom taký, ktorý by bol

v súlade s ústavou. Ide o sociálny systém s dlhodobými právnymi účinkami presahujúcimi svojimi dôsledkami niekoľko desiatok rokov (PL. ÚS 11/08).

16. Realizácia sociálnych práv jednotlivca na rozdiel od garancie základných ľudských, občianskych a politických práv vyžaduje aktívny prístup štátu (tzv. „*status positivus*“). Uvedené sa prejavuje aj v procese vykonávania/realizácie ústavného práva na primerané hmotné zabezpečenie v starobe v podobe závažného nielen teoretického, ale aj aplikačného problému vyplývajúceho zo znenia čl. 51 ústavy (rovnako čl. 41 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd), ktorý umožňuje (ústavné) sociálne práva uplatňovať iba v medziach zákona. Čo znamená, že sám zákon ustanovuje rozsah a obsah práva jednotlivca na hmotné zabezpečenie v starobe a zaručuje aj jeho uplatnenie. Tento prístup vyjadruje dôležitú skutočnosť, že medze sociálnych práv nie sú zaručené ústavou, ale zákonom. Podľa ústavnoprávnej teórie, ktorá vychádza z teórie materiálneho právneho štátu (vyjadruje najmä väzbu na určitý obsah práva), štát v ústave prijíma pozitívny záväzok (resp. poverenie) zaručiť ústavné práva a slobody a zákonodarca je povinný formulovať zákony tak, aby sa zabezpečilo uplatnenie základných práv v zmysle ochrany, nielen pred štátom, ale aj pred jednotlivcami. Účelom a zmyslom tzv. „doktríny pozitívneho záväzku štátu“ ku všetkým základným právam a slobodám zakotveným v ústave je urobiť základné práva dostupné. (Brörtl, A. Právny status funkcie základných práv a rôzne pohľady na ľudské práva. In: Zborník medzinárodnej vedeckej konferencie pod názvom „Ľudské práva a právny status na prelome tisícročí“. Bratislava: Veda, vydavateľstvo SAV, 1999). Realizácia sociálnych práv vrátane práva na hmotné zabezpečenie v starobe tak determinuje ich ďalšiu črtu, a to ich relativitu na rozdiel od ľudských práv, ktoré sú absolútne (Brörtl, A. K niektorým otázkam vývoja ľudských práv a základných slobôd. In: Zborník k 5. výročiu založenia Rady Európy „Ľudské práva na prahu tretieho tisícročia“. Bratislava: Iura Edition, 2000. s. 26).

17. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd konštatuje, že na preskúmanie napadnutých rozhodnutí Sociálnej poisťovne bol príslušný krajský súd a na preskúmanie napadnutého rozsudku krajského súdu bol príslušný najvyšší súd, ktorého právomoc predchádzala právomoci ústavného súdu, preto sťažnosť sťažovateľa v časti, ktorou

namieta porušenie čl. 12 ústavy, základného práva na primerané hmotné zabezpečenie v starobe a pri nespôsobilosti na prácu podľa čl. 39 ods. 1 ústavy a čl. 14 dohovoru napadnutými rozhodnutiami Sociálnej poisťovne a napadnutým rozsudkom krajského súdu, odmietol pre nedostatok svojej právomoci na jej prerokovanie (rovnako III. ÚS 318/2016).

18. Napriek tomu, že sťažovateľ namieta porušenie čl. 12 ústavy, základného práva na primerané hmotné zabezpečenie v starobe a pri nespôsobilosti na prácu podľa čl. 39 ods. 1 ústavy a čl. 14 dohovoru napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu bez toho, aby do petitu zahrnul aj námietku porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a 2 ústavy, ústavný súd v záujme materiálnoprávnej ochrany práv sťažovateľa sťažnosť posúdil aj skrze dodržania procesných zásad spravodlivého procesu.

19. Po oboznámení sa s obsahom napadnutého rozsudku najvyššieho súdu (bod 7) ústavný súd zistil, že najvyšší súd postupoval v medziach svojej právomoci, pričom sa nedopustil takého výkladu a aplikácie príslušnej zákonnej právnej úpravy, ktorými by poprel jej účel a význam. Napadnutý rozsudok nemožno označiť za arbitrárny v tom smere, že by závery ním formulované boli zjavne nelogické s ohľadom na zistený skutkový stav, ústavne neudržateľné alebo že by napadnutý rozsudok nereflektoval ťažiskové skutočnosti dôležité pre riadne zistenie stavu veci a rozhodnutie o odvolaní sťažovateľa.

20. Skutočnosť, že sťažovateľ sa s názorom najvyššieho súdu nestotožňuje, nepostačuje sama osebe na prijatie záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti napadnutého rozhodnutia. Aj stabilná rozhodovacia činnosť ústavného súdu (II. ÚS 4/94, II. ÚS 3/97, I. ÚS 204/2010) totiž rešpektuje názor, podľa ktorého nemožno právo na súdnu ochranu stotožňovať s procesným úspechom, z čoho vyplýva, že všeobecný súd nemusí rozhodovať v súlade so skutkovým a právnym názorom účastníkov konania vrátane ich dôvodov a námietok. V zmysle svojej judikatúry považuje ústavný súd za protiústavné a arbitrárne tie rozhodnutia, ktorých odôvodnenie je úplne odchylné od veci samej, alebo aj extrémne nelogické so zreteľom na preukázané skutkové a právne skutočnosti (IV. ÚS 150/03, I. ÚS 301/06). O taký prípad tu však nejde, preto ústavný súd argumentáciu

sťažovateľa (bod 8) nepovažuje za spôsobilú spochybnit' ústavnú udržateľnosť záverov najvyššieho súdu.

21. Pokiaľ ide o presvedčenie sťažovateľa o nespravodlivosti zákonnej úpravy dôchodkového a invalidného poistenia, jej ústavnosť nemôže ústavný súd posudzovať v konaní o sťažnosti (čl. 127 ods. 1 ústavy), ale iba v osobitnom konaní [čl. 125 ods. 1 písm. a) ústavy] so zákonom vymedzeným okruhom navrhovateľov (konanie o súlade zákonov s ústavou, ústavnými zákonmi a s medzinárodnými zmluvami, s ktorými vyslovila súhlas Národná rada Slovenskej republiky a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom právnych predpisov s ústavou).

22. Na základe uvedeného ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade niet žiadnej spojitosti medzi napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu a namietaným porušením čl. 12 ústavy, základného práva na primerané hmotné zabezpečenie v starobe a pri nespôsobilosti na prácu podľa čl. 39 ods. 1 ústavy a čl. 14 dohovoru, preto sťažnosť sťažovateľa v tejto časti odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti.

23. Vzhľadom na odmietnutie sťažnosti ako celku sa ústavný súd ďalšími požiadavkami sťažovateľa uvedenými v petite nezaoberal, keďže rozhodovanie o nich je podmienené vyslovením porušenia základného práva alebo slobody, k čomu v tomto prípade nedošlo.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 5. júna 2018